

dande förändring, ty då saken änyo kom för i kommunalstämman den 20 oktober 1867, uttalade stämman sin varmaste önskan för företaget och utsåg ombud att härom med andra socknens ombud petitionera, samtidigt värdod kyrkostämman kommunalstämman anslog 500 riksdaler för utredning av terrängförhållandena för banans föreslagna sträckning. I överensstämmelse med detta sista beslut beviljade ock kommunen på stämman den 30 december 1868 fri mark inom socknen för framdragande av då ansökte järnvägssträckningen Frövå-Ludvika, varpå kongression sedermera erhöles den 22 sept. 1869. Enligt av dåvarande kommunalstämmeordföranden Th. Rydberg Ejord anteckning kostade detta kommunens medgivande socknekassan 1,935:01 kronor, utgörande inlösen av 3 tunnland, 25 keppland slog eller skog å 30:- kronor för järnvägssträckningen mellan Gruvdistriktet vid Björnyttans station och Ludvika Järnvägsstation. Denna förbindelse öppnades för allmän trafik år 1873.

Redan därförut hade ännu en järnvägsförbindelse ifrågasatts, nämligen dels mellan Grebbostads och Hammar på västkusten och Falun, dels mellan Ludvika och Falun. Ombud att yttra sig om lämpligheten av dessa förbindelser utsågs av kommunalstämman den 18 juni 1871, som bekant resulterade dessa båda förslag i anläggandet av den s. k. Bergslagens järnväg mellan Göteborg och Falun, vars del Falun-Ludvika öppnades för allmän trafik år 1875. Nu hade dock kommunen tröttnat på att understötta järnvägsföretagen, och någon markupplåtelse eller annan hjälp av kommunen kom denna gång ej ifråga, varförl riksstämman till högt grad bidrog järnvägsbyggernas oförsynta framfart i Ludvika på dess "största jordvägaras", brukspatron C. Edw. Roth, mark, vilken trots protest fick sin vackra park itusku-

ren av järnvägsanläggningen och därför uppträdde mycket skärpt mot förelaget, då fråga om markkupplåtelse var före på kommunalstämma.

I slutet av 1880-talet bragtes ämno en järnvägsbyggnad, berörande Ludvika, på tal, då förslag framkom år 1889om byggnad av förbindelselöden Vansbro - Ångelsberg. Denne plan kom till verkställighet i början av 1900-talet, och blev järnvägen fullt färdig för allmän trafik först år 1907.

De i början av 1800-talet beräntliga landsvägarna hade inom socknen ökats med åttakilliga nybyggda sträckor och omfattade vid århundradets slut till allmänt underhåll ej mindre än moter, förblindande alla större lvar med varandra och med samhället vid kyrkan.

Postgången ombesörjdes i början av 1800-talet av pastor i församlingen, som nottog "Kronoposten" för Smedjebacken, och först år 1868 erhöll kommunalstämman enligt protokoll av den 31 okt. om inrättande av "poststation" i Ludvika, som redan 4 år därefter omändrades till "postexpedition" /nuvarande postkontor/. Med järnvägens tillkomst ökades ock antalet postanstalter inom socknen, och äro dessa numera sex, nämligen poststationer i Gånäs, Gräsberg, Klenshyttan, Blåborgget och Sörvik.

Statstelegraf inrättades i Ludvika kyrkoby år 1874, men blev under dåvarande förhållanden så dyrbar för kommunen, som åtagit sig att tillsläppa, vad som möjligen kunde brästa i en inkomst på telegrafstationen av 1.000:- kronor per år, att densamma upprädes redan år 1880, och skulle kontraktet upphöra den 1 sept. 1881. Därefter inrättades genom privat företagsamhet telefon-sambandsel, som övertogs nätet av kungl. Telegrafverket, som år 1896 medgivande om anslag för inrättande av telefonväxelsstation, vilken inom kort kom-

mer att bliva gabelstation med statstolograf, för vilket hudsamhäl staten inköpt byggnadstomt. I Ludvika municipalsamhälle.

Den ökade befolkningens behov av sjukvård blev först år 1821 så tillvida tillgodeset, att sockensamman beslöto antaga barnmorska med station i Ludvika kyrkoby.

"Berogslagsläkare" fanns visserligen sedan gammalt i Smedjebacken, men då hurs distrikt omfattade hela Västerbergslagen och då kommunikationerna voro så dåliga intill Järnvägens tillkomst, är det ej att undra på, att många klagomål öfver läkarevärdens otillräcklighet förökades.

När koleran år 1854 enligt sockensammanprotokoll av den 11 sept. kräfft ett offer så nära som i Västerfors. var det dårför sockensamman, som konstituerade sig som sundhetsnämnd och förskrevo inrättandet av tre uppbyggingsanstalter för inbjuknade, nämningen i Ludvika, Gönås och Persbo. Dessa provisoriska sjukhus skulle stå under uppseende av var sin sockensammanledare mot och hvars tillgång till minst två sköterskor vardera. Snellertid förskönades orten från besök av den hemiska gåsten.

Ännu ett bevis på, huru man förstod att sköta sig själv, vill jag anföra ur ett sockensammanprotokoll från 1813, då rådsorten rasade särskilt fruktansvärt i församlingen. Det beslöts nämningen då, att pastor skulle ingå till vederbörfande med begäran om erhållande av mediciner mot sjukdomen, och skulle erkomsten av dessa läkemedelkungöras från predikastolen.

År 1874 hade landsstämman, sedan förslag därmed väckts, att Västerbergslagen skulle bilda ett eget lagsrettsdistrikt, med avslag på detta yrkade beslutet inrättande av sjukstugor i Grangårde och Smedjebacken

och blev detta landstingets beslut av Ludvika kommunal-
stämma bifalladt den 31 dec. s.å. Det skulle väl nu
tyckas, som om de gamla relationerna mellan Grangårde
och Ludvika borde glömt det till en plikt för Ludvika
att hjälpa till med sjukhusbyggnaden i Grangårde,
men så blev ej fallet. Påföljande år fattade nämningen
Ludvika kommunalstämma det beslut, att socknen skulle
tillika med Korr- och Söderbärke, var till sedan jämvel
Kallingsbo anslöt sig, såväl inköpa mark för sjukstuga
i Smedjebacken som ock genast med sagda socken ordna
läkareförhållandena, sedan s.å. "bergslagsläkareberätt-
ningen" upphört, och blev år 1876 distriktsläkare för
dessa socknar anställd.

Först år 1883 fick emellertid Ludvika förmän-
nen av bestända nettagningsar av läkare en gång i veckan
och sedan dröjde det ytterligare 1 1/2 år, innan någon
läkare här bosatte sig.

År 1897 den 28 oktober väcktes förslag om in-
rättande av s. prov. läkareriktrikt för Ludvika socken,
en plan som realiserades först från 1902 års ingång,
då till s. provinsialläkare utsågs doktor N. Carlgren.

Fråga om inrättande av lasarett i Ludvika, som
första gången framom år 1874, har återfötter vid återki-
liga tillfällen varit i bane, men ej vunnit landstingets
bifall. Genom det år 1907 fattades beslutet att omändra
sjukstugan i Smedjebacken till en landstingets sjukvårds-
anstalt här ock säkerligen för många år frägen här om
undanskjutits, vilket på det högsta är att bokläga i be-
traktande av ortens centrala belägenhet och utmärkte
förbindelser.

Epidemiskjukstugan uppfördes år 1902, och är
nu på tal uppbyggandet av en tuberkulossjukvårdsanstalt.

På av direktör N. Falk i kommunalstämman den
29 1905 frambyret förslag om inrättande av apotek

I municipalsamhället tillsattes en kommitté, som lyckades utverka kyrkl. helj:ts bifall till ett medikamentsförråds inrättande i samhället, givet den 7 april 1906.

I väst sammanhang med sjukvård står ordnandet av fattigvården inom kommunen.

Som bekant blåg det förr varje rote att draga försorg om sina fattiga, som därvid tillerkändes vissa matdagar hos varje hushåll inom roten. Dock fanns därjämte en liten för kapell-lagets disposition avsedd fattigkassa, varur hjälp lämnades sådana, som av sockenstämmen "antagits till fattighjfen". I början av 1800-talet voro dessa 15 till antalet, och ansökningar om erhållande av understöd ur denna kassa lågo alltid inne hos pastor, somden tiden i egen person var fattigvårdsstyrelse. Allt för stor var ej heller denna kassa, som egentligen hade ett litet till frivilliga bidrag för sin existens. Den 1 maj 1800 uppteck densamma till 294 R.B:oo 4 sch. 6 rmt, och kunde anslagen ur kassan ej bli va många eller stora. Smellertid hade den genom sparsamhet av medlen 50 år därrefter vuxit till öfver 2000rd. B:oo / Vart togo dessa penninger vägen ?

Gemensamt med moderförsamlingen hade Ludvika kapell och en "fattigstuga" i Örengårde, som dock hade plats endast för fyra hjon, och om vilka platser moderförsamling och kapell ofta lågo i strid med varandra. Till underhåll för denna fattigvårdsinrättning fanns en hemmansdel i Sörvik inom kapellots område anslagen, det sedermera s.k. Örengårde fattighuset. Smellertid blev skötseln av hjonen i den lilla fattigstugan så kostsam, att man beslöt upphöra med densamma och år 1820 den 9 april enligt till sockenstämman i Ludvika lämnat meddelande voro "betänkt på andra utvägar att utom fattighuset försä alna fattiga med nödigt underhåll". För att giva ett bifall hertill fördrade nu kapellför-

samlingen en tredjedel av fattighemmanets avkastning samt notade dessutom med ett, om "Ofvansjöboorna", d. v. s. Grängärddelen av församlingen, som ofta hänt, företogs sig att till byarna inom Ludvika kapelldel skjuta fattighjon, för att dessa inom kapellet skulle finna uppehälle eller där "dygnläggas", från kapellet skulle genast motsvarande antal fattighjon tillhållas att inom nodorförsamlingen söka sig fattighjälp. - Schismen mellan "stjufmoder" och "stjufbern" tog sig alltså även i detta fall ett uttryck. - När äntligen den från Ludvikahäliet så länge önskade skilsmässan kom till stånd, synes emellertid, som om Ludvikaborna tillika med många andra uppoffringar måst nedgiva, att dess rätt till "fattighemmanet" blev den fritagen, och här härfv den oegentligheten förkommit, att Grängärde kommit äger fastighet inom Ludvika ägogränser.

På "roteskitt" var fattigvården i huvudsak ordnad inom Ludvika nuvarande socken ända till ingången av år 1857, från vilken tid nytt reglemente skulle vara gällande, antaget på sockenstämma den 9 dec. 1856. Enligt då varande förfordningar begagnade sig dock Ludvika bruk av sin rätt att självt ansvara för sina understödsstegare mot villkor att vara befriat från bidrag till den allmänna fattighjälpen. Fattighjonen indelades hädanefter i 4 klasser, med resp. 100, 75, 50 och 25 kr. årligt understöd, och var antalet understödsgare för detta förste år av allmänna Rättigvården 35. Fattigvårdsstyrelsen konstituerades den 25 juni 1863, då den nyvalda "kommunalnämnden" även övertog detta, förut pastor i församlingen äliggande, värv.

I och med detta steg ock antalet understödsgare, så att det utdebiterade beloppet för fattighjälp, som utgjort 1857 kr. 1.750:-, redan 1865 var uppe i kr. 2.955:-, då 63 hjon voro antecknade som behövande av fattigunderstöd.

Ludvika bruk överlämnade fr. o. m. 1885 genom beslut på kommunalstämmans den 10 aug. 1884 även sina fattigjon till kommunen, varvid för hola Ludvika församling äger Gemensam fattigvård och skiljande förordning angående fattighjälps utskering tillämpas på samtliga skattskyldiga.

Det av ålder tillhärpade "dyrskötselssystemet" hade därför insett, sedan kommunen i dess helhet övertagit fattigvårdsörden, ordnats så till vida, att resp. understödstagare "beraktningenslades", d. v. s. utskottet bereddes till den, som för minsta penningbidraget från kommunen villie mottaga den och för det så fastställa bidraget föde och kläda den. Att ett sådant system ej med nutidens beskådningsätt förenligt inrättas ledande män i Ludvika snart not. och väcktes enska tidigt förslag om inrättande av Gemensam fattigvård för dem av fattighjonen, som ej kunde bidraga till sin försörjning. Penningknapphet och, som brukspatron Carl Mån. Roth formulerade det, ovilja mot "nyttodiga inrättningar" gjorde emellertid, att planen härtill vann fast fört vid kommunalstämman den 27 aug. 1894. då kommunalstämman framlagt förslag om fattigvårds inrättande. Vid denna stämman tillsattes en kommitté, som fick åt sig uppdraget att föra frågan vidare.

Och så fattades år 1895 den 30 juni det beslut, att kommunen skulle bygga fattigvård på därtill av Ludvika bruk inköpt hemmansdel vid Jägerås och Härensås. Om detta system visserligen ej visat sig för kommunen ekonomiskt vinstbringande, i det att faktiskt underhållskostnaderna för fattighjonen ökets i avsevärd mån, kan Ludvika kommun dock trösta sig med, att de understödsstagande nu hava det bättre än förut var fallot, och känslan härav utpräglar tillfullo den pekuniära uppföringen.

Som vi redan sett, var utgiften år 1865 för

Varje understödstagare Kr. 46:90 per år, då all fattig- och sjukvårskostnad för kommunens räkning lägges på de hjon, som åtnjoto understöd i resp. fattigvårskassor.

År 1896 i november blev Fattigvården färdig att mottaga sina behöare, varefter kostnaderna för underhållet av understödstagare vart:

	Antal hjon i fattigvården i genomsnitt	Omkr. för hjon i fattigvården per	Yttre Fattigvård	Bördeln. på hjon i fattigvården räknat.
40 - 1897.		108:42	1678:-	150:37
52 - 1898.		94:73	2745:-	147:52
62 - 1899.		99:87	2615:-	142:01
58 - 1900.		128:53	3215:-	183:96
69 - 1901.		98:46	3149:-	144:10
70 - 1902.		138:75	3847:-	193:71
83 - 1903.		117:57	4215:-	168:35
95 - 1904.		98:65	3271:57 160:50	134:37
87 - 1905.		123:77	5072:47	181:81
89 - 1906.		102:30	774:37 4035:07	156:34
93 - 1907.		115:29	8187:76	203:33
Medeltal	75	108:12	-	164:17

I förestående tabell äro i "yttre Fattigvård" inberäknade även kostnaderna för läkares evlöning och sundhetsvården i allmänhet, såsom epidemiskjukvård o.s.v.

Relativt sett har antalet understödstagare betydligt nedgått under det sista halva seklet. Då det samma år 1865 utgjorde 2,5 % av socknens folkmängd, uppgick år 1907 antalet Fattighjon till endast 1,4 % av mantals-skrivna folkmängden i kommunen.

Samverkande tilli dettaxgjärks gode resultat har Elivetvis flera faktorer varit. Främst kanske kan ställas arbetslösheternas stegring, som gått hastigare än livsmedlens fördyrande. Ännu på 1860-talet betalades en dagsverkarer vid Ludvika bruk / oj torpare, som för sine kontrakt-

enliga dagsverken hade ingen eller ännu mindre betalning / - 72 öre för 12 timmars arbetstid, d. v. s. 6 öre i timmen, och därvid fördröade bruksägaren ändock, att minst hälften av denna dagpenning skulle tillvideras i värde från brukets inndel med säd, mjöl, råsk. sill o. s. v.. Det kunde under sådana förhållanden elvetvis ej bli va något över att spara till olycks- eller åldersdagar, och den uttjänte arbetaren samt hans familj kom därför på fattigvården.

Nu torde väl - att döma av teckningslängderna - de kroppsarbetare inom kommunen vara lätt räknade, som ocke för sitt arbete åtnjuta en förtjänst av minst 4 gånger sågde timpenning.

Men även brännvinsflodens inskränkning har spelat en stor roll vid förbättringen av de privatekonomiska förhållandena inom socknen.

icke nog med att varje gåstglavare, varav inom Ludvika nuvarande socken funnos tre, hade laglig rätt att hålla krog, utan var det ock tillåtet för handelsmännen att försälja brännvin och tillståndes därjämte från år ~~1888~~¹⁷⁸⁷ en var innehavare av jordegendom att själva "fördäla" säd och potatis genom brännvinsbränning "till husbehov" mot erläggande av en ringa avgift. Att "husbehov" därvidlag blev åtktydligt med grannars köplust, kan ej förväna. Härav förklaras ock det motstånd, som den landbrukande befolkningen reste mot alla förslag till "husbehovsbrännningens" evakfrande eller inskränkning. Då i Ludvika på sockenstämma den 12 aug. 1838 frågas var före att i och för nykterhetens befrämjande avstå sig rätten att för husbehov tillverka brännvin under 3 års tid, har pastor Nordvall, som väckte förslaget, till sin ledsnad måste anteckna, att "man märkte snart hos större delen en allmän sensation", och blev detsamma, då det slutgiltigt behandlades i sockenstämma för moderförsamling och kapell i Grangårde den 19:e i samma månad

"aldelas ogilladt och förkastadt". I stället antogs under-
församlingen ett framställt förslag om inrättning
i de legemliga fattighuset, men Ludvika kapellbor
ville då ej ens hållit lämna sitt bifall, utan för-
klarade sig önska "vara i ostördt besittande av den
frihet de hittills åtnjutit i afseende på brännvins-
tillverkning, handel och förköring." Denna förklaring
modifierades emellertid i sockenstämma den 15 jan. 1839,
då på pastor Nordvalls förslag vissa ordningsregler
antogs till efterlevnad i nykterhetens intresse. Bland
dessa regler må anföras:

" Vid alla så kallade gästabud i synnerhet de
som hafva en religiöns anledning såsom Bröllop
barnböni skriftförhör och så vidare där man icke tror
sig kunna undgå starka drycker som ot häms för gäst-
friheten - där njute man endast före måltiden en appe-
titsup eller högst En och en half vid måltider och så-
som bordberymadvarer till brännvin förbjudet. - - -
I stället för godtgöra en fattig som gjort någon
handräckning med en Sup brännvin lämna man honom en
kaka bröd som han bryte med sin maka och barn och är
då ej i fara bryta hals och ben af sig sjelf för at
lämna dem åt nöden och fattigförbrjningen."

För att tillse de sålunda antagna ordningsreg-
lernas efterlevnad valdes vissa upprymningsmän, vilka
under namn av "nykterhet föreningens ledamöter" skulle
på kallelse av pastor sammanträda, varvid de personer
inom socknen skulle anslutas för vernings tilldelande
som "omåttligt njuta starka drycker".

I detta sammanhang för anföras följande utdrag
ur sockenstämmoprotokoll den 11 aug. 1844, vilken dag
reglemente för sockenstämma antogs. Ur detta senare
må antecknas:

" § 8.

I synnerhet bör uppmärksamhet nog å fastas på det

uppväckande släktet at det loka får urarta. Hvarföre
en hvar af dem som beträdes hafva fått smek för star-
ka drivcker angifves hos prästerskapet på det dennesma
timnan påföljande nattvardsgång må undergå förhör och
noga varnas. Detta gäller äfven för en hvar hvars
uppförande toke med gods seder kan finnas öfverens-
stämmande. Dess namn kommer att tecknas i en särskild
bok, som vid uppteckningen till nattvardsgång alltid
bör vara till hands, och äger ingen som dnr har sitt
namn at låta teckna sig förrän han genomgått varnings-
graden.

§ 9.

Som gränsen emellan oskyldiga nöjen och brott
är Eanska smäl måste nogå tillses at den loka öfver-
trädas. Hvarföre skakalade Demsgillien som af ungdomen
tillställes loka få vara nor än högst sex om året - neml.
2:dra dag Jul

13: " D:o, skivida ej Helgedag följer.

Karla Bebedelse Dag D:o

2 4 Påsk

Midsomrardagen. Såvida ej Helgedag följer.

En vid flyttningstiden.

Värden hos hvilken Samlingen skjer vara ansva-
rig at vid sådana tillfällen ingen den minste ordning
äger rum. Äfvensom den hvilken beträdes upplåte sine
rum till sådant tillen på annan tid än de nu föreskrif-
ne. Böter Tre Rd. B:oo; Påske fallen. Hvar och en som
deltager dert 3 Rd. B:oo Spelmannen fyra Rd. B:oo samt
minste instrumentet.

Alla Böter ingå i fattig Cassen och hvarom på-
lyses."

Sent omsider blev dock genom riksdagsbeslut år 1851
mot bondeståndets vilja hudohovsbränningen borttagen,
och blev nu brännvinsbränningen en fabriks
ställd under sträng kontroll.

Men så uppkom förslaget "Lönkrögseriet", var emot ordningsmakten i många fall var vanmäktig. För att råda bot här emot beviljades så kommunerna rätt att inrätta utminuteringsställen, och begagnade sig Ludvika kommun härav genom att i september 1864 fatta beslut om inrättande av "brännvinsmagasin", som efter att någon tid varit stationerat i kyrkobyn snart förflyttades till Kottgården, där det fanns kvar, ända till dess kommunalstämma den 30 april 1889 beslöt denna rörelsen nedläggande.

Utminuteringen här tycks att gå på av ordningsstadgarne för brännvinsmagasinet ha skötts väl och i den mening, att därigenom lönkrögseriet skulle inkränkas. Men det låg ej i nutidens häksbåtssätt, att kommunen själva skulle underlätta ätkonsten av spritdrycker, och därför indrogs detta sista brännvinsutminuteringsställe inom Ludvika socken. Därförinnan hade dock kommunen fått ett ölbruggeri, sedan sådant här på 1830-talet inrättats av bryggero L. Diovoks. Lågot av detta bruggeri, nu tillhörigt emnen ägare, tätt intill allmänna landsvägen, är för ordningen i samhället omkring Ludvika kyrka högst störande, så länge som bryggeriet har kvar rätten att till avhänkning försälja så små kvantiteter som helst, och ser man sorgligt nog ofta det "lediga" Ludvika här tege sig långa vilostunder vid bjockkrukan med från bruggeriets avhänkt "dullt".

Att försök i senare år att genom inrättande av ordnad distuga råda bot för detta friluftslärande vinn tyvärr icke kommunalstämmans bifall.

Kytkörhetsvännerna, som i Ludvika hava ett starkt parti, hava ock i hög grad bidragit till att minska dryckenskapslasten genom att hos många öppna öghen för denna fördärvliga vana. Särskilt, och med rättta bedrives ett intensivt arbete i denna riktning hos det uppväxande släktet, som numera ock vid skolundervisningen

gå mottaga lärdomar, avsågade att berösta opinionen mot fusktyckemisbruket.

KYRKA OCH SKOLA.

Som vi redan sett, började Indvika nuvarande församling och särskilt platsen vid Indvika ström att vid slutet av 1500-talet i allt större grad draga folk till sig, som här upptägo sina bopålar och funno arbetsförtjänst och utkomst vid traktens många gruvor och bruk. Indvika hörde, som vi veta, i socklasiastiskt hänseende till Grangårde, och det var för den i Indvikadeln boende befolkningen, den s.k. Nedre eller Utomajöbyarna, Gamla påkostade att särskilt med dåtida otillfredsställande landsvägsförbindelser uppbruka moderförsamlingens kyrka vid sön- och helgdagar. Men får vi antaga, att sön Vassman och med dansarna sammanhängande voro de egentliga förbindelselederna mellan församlingens Indvikadel och kyrkoby, men rodden över sjövä var säkerligen ofta nog svår och tröttande, liksom på vintern farorna för de av ålder kända svåra "råkarna" på isen gjorde färden otrygg, för att nu loke nämna höst- och vårlsarnas förrådari. Kj vågade man dock utbliva från gudstjänsten, ty härfor voro stränga straff stadgare och nog öfvervakade vederbörande prästerskap, att åtminstone en person av varje hushåll söndagsligen bevisade gudstjänsten. Det gällde ej som försvär för uteblivande, att vägen vore lång eller farlig. Stocken väntade den försumliga.

Det kunde under sådana förhållanden ej väcka förvåning, att "utomsjöboarna" roden snart uppbyggde sig ett eget kapell, varost åtminstone någon gång gudstjänst kunde firas, och verkligen de vid något tillfälle besparades den långa vägen till moderförsamlingens kyrka, när gudstjänst firades i dess mitt.

Så tillkom år 1652 den första kyrkobyggnaden

I Ludvika.

VI erinna oss, att bruket vid denna tid tillhörde kronan, som låt utarrönderna det samma, sedan excellensen tillfö, vilken förut som förklarings ägt det samma, utbytt eller mest återliknade egendomen till svenska staten, vilken arrendator bruket hade, då kyrkobyggnaden beordrades och utfördes, veta vi ej, men hålla vi ej för otroligt, att världen om bruksegendomen till bergshövdingen Peder Jönsson, vilken alltså även skulle tillkomma att hava givit den första impulsen till Ludvikadelens återbildande från Grängsärde församling. Ty av allt att döma har endast Ludvika bruke tillköttesgående möjliggjort bygandet av detta kapell, förlagt som det var på brukets område och säkerligen till största delen, kanske helt och hållet uppbyggt av virke från kronbrukets skogar.

Huru denna anspråkslösa byggnad såg ut, framgår av ett i Grängsärde församlings Minnesbok entecknat "Inventarium Kolesiastitium Vini Capelliet vid Lådvijska bruk Årno 1697 d. 7 Augusti - - - upprättat", som här nedan intages:

1. Sjelfva kyrkan eller Capellet af gånst färruwerke bygd, med dubbelt, wåhl spånadt tak; och wäggarne utantill fodrade med spånade bräder och diwaldersde efter architecturwils med sin Capitelte och Felare; hela huset aldeles fridt från takaråpp och wäggerinnigh.
2. Hwåhl dubbelt högt af änkla wägbräder och gånst anckerarbete.
3. En dubbel döör på Enlverien med förtont portspijk, gånst låås och nyckel.
4. Wålwoot, trädållijor och 2 st. Järnwålar närmast antill choret.
5. In alles äro sju fönsterlag, fyra dubbla och tre änkla, inlutande sextio fönster.

6. Altaret af træ, tre alnar længt, 1.1/8 bredt.
  7. Ny Predikstol, målnd och förgylld; hvar på 1 st. Tinglas med fyra Run, varendes odugligt.
  8. Bäncker och dörrar, sått smickaresarbete, 2 st. 1 Choret, och på stora gången 16 st. Manfåloks och 18 st. Qvinfolks.
  9. I Alla södra rören 7 st. bäncker för Öronnederna.
  10. En vasckor målnd Leckters med 8 st. svarfvade på-lare dertunder, med 15 Manfolks och 9 st. Qvin-folks bäncker. Högörunda benhållne.
  11. Sacristien af trä, välspånad tak och bräd-fodrade väggar utentill.; Inuti är taket groft och djuppt, böör bräd-fodras och hviljillmas, ertnor huset är höjkt.
  12. Tvorne fönster med goda Jerngallner och lurof rörr.
  13. Bäncker på tvorne sidor och ett håhl på östra väggen, som böör tillsinas."
- Läggd av denna förste kyrkobyggnad angives vara "norr om strommen", och fick platsen med anledning därav namnet "Kapellnagen".
- Det var emellertid ej ofta, som "Capell borna" ringo åtnjutta gudstjänst i den av dem uppförde predi-kolokalen. Säkert nog var härtil en bidragande orsak kapellbornas "tröghet" att utbetala, vad enligt upprät-lat "contract" skulle tillkomma tjänstförrättande pastor, varen i granngårde kyrkorkiv beverade visitationsprotokollet av den 22 Jan. 1685 förhäljer. Mikropen, det var den myndige Carl Carlsson, stamfador för åttan Cederström, ansåg sig ock böra förmana kapellborna att flittigare komma till kyrkan i nodertörsamlingen "de söndagar, som de intet hafva tienst vid capellet, och dno tienstfolk, som intet villia gå fram de måge sättas i stochon".
- Mågon ändring i kapellbornas utgifter till

avlösande av Grangårds prästerskap, då de nu därjämte betingades med extra kostnader för predikoturena till kapellet, som givats ej ifråga. Tyhrtom påmintes de vid det tillfälle, då biskop Carlsson fastställde lönekonventionen för prästerskapet i Grangårde, som skedde i Söderbärke d. 12 april 1687, att utom de 5 Ör järn, som av varje matlag skulle kulläggnas uppberas, när gudstjänst förrättades vid kapellet, särskilt emederna vid bruket borde därjämte öka på något xx i sine förut orlagda kontante bidrag till prästlönen.

Äj nöjda med de fåtaliga gudstjänsterna, anhölo därpå vid följande "general visitation uti Örhängies församling" år 1695 den 21 febr. kapellborna "att psedagogas måtte få giftra tjänst hos dem höst och vår då största oförut påstår och äro icke kunna komma till sockenkyrkan utlofvandes sig villia gifva honom för hvar söm- och högtidsdag han påhöljkar sex dr. Rmt, hvar på Reverendissimas Episcopus / Biskop Carlsson / Resolverade, att psedagogas skall 2/4 denis åhr, nämnl. om höst och vår öco vijd Cepellet och då vijd sådant tillfälle oftor deres begäran förrätta gudstjensten der samma stüdes enot ofvarsstående löön och vederbörling. Men äro dessuthan vare förpliktade sig vija sockenkyrkan et inställa".

Så hade man äminstone en del av året rått "sittande präst" i Ludvika.

Vi kunna alltså här börja med pastoralsårgden för Ludvika och namnteckna då den, vilken var den första, som Ludvika äminstone under halva året skulle äga rättighet betrakta såsom sin pastor. Det var skolmästern Peder Vestenius.

Vid samma tillfälle visitationstillfälle talas om behovet av kapellbyggnadens reparation och målning, vartili medel anskaffades genom försäljning av "bänklörnen" i kapellet, d.v.s. onskilda personer

eller byalag till-löste sig rätten att besitta när-
skilda platser i kyrkans bänker. Möjligen var det
vid detta tillfälle, som predikstolen enskaffades,
vilken ju ock år 1697, som vi sågo, betecknades som "ny".

Vid "Probeteting" d. 20 augusti 1699, då
prosten Samuel Nilving i Norrbärke visiterade Gran-
Långes församling, anhölden att "uthur Ludvika
capPELL är borsluket i st. förkyllt solfvo kalk
mod patén och ett stort rennstop."

Arbet därpå vid "probating" den 19 aug. beslö-
to, vad kapellet angick, att skyndsamt förrätta "bänk-
delning" i kapellet, "på det att bänckerne måtte en gång
blifva upptagne igen." Tydligtvis hade beslutet av
år 1695 ännu ej till fullt verkställts.

Den första biskopsvisitation, som hölls i
Ludvika, företogs av biskop Mathias Isor den 20 jennu-
ari 1715. Protokollet däröfver avslutas med följande
anteckning: "Var denna den första visitation, som uti
Lodvika var hållen som skedde av undertecknad

Mathias Isor

Sp aros

++/
Ol. Erenström

++/
Th. Schultze

++/
past. i Norrb.

++/
kons. not.

+++/
tjänstg., som vik. för
kog. not. sederm. prost
i Sala.

+++/
Fridericus Amagrinus

-na/
Anmärkningsvärt är, att vid den visitation

öke någon av Orangärdepriästerne närvarit, eller åt-
minstone att ingen av dem tecknat sitt namn under vi-
sitationsprotokollet.

Ännu ett steg närmare målet om verklig skils-
näsna från nodorförsamlingen sökte man taga vid biskop
Andr. Kalsenius' visitation i Orangärde den 29 febr. 1736,
då baronen Carl Gustaf Cedercreutz anhöll, "det tänkes
Högvärldige Herr Doctoren och Biskopen förordna en sitt-
jande präst vid Långvika Capell, emedan de därstades boon-
de församlingens ledamöter för den långa vägens skull,

och i symnerhet snederna, för sitt arbete, och skola kunna utan stor olägenhet inlämna sig vid Moderkyrkan, till den allmänna Guds tjänstens bistånd, på de högtidagar, när ingen tjänst är vid Capellet derest prediken och Guds tjänst hållas allenaft hvarannan söndag. Högvärldige Herr Doctoron och Biskopen swerade, att om Herr Baron och de andra vid Capellet boende församlingens ledamöter äro sinnade, att detta begära med de vilkor at Moderkyrkan och de ordinarie Prosterarna icke skole därigenom uti sines inkonster och Rättligheter komma styf brista, så må denna ansökninng uti Consistoriof andregas, då Hans Högvärldighet wil tillika med Consistorio theröfwer resolutions hwad skjälligt pröfwes."

Anyo ringo vid detta tillfälle kapellborna uppbära tillrättavninglar för sin tröghet att inlämna sig i moderkyrkan vid de högtidur och söndagar, då Guds tjänst icke förrettades i kapellet, varvid biskop förmanade wederbörande at flittigt inlämna sig wid moderkyrkan - - . at Pastor hvarcken hemligen må swicka öfwer dem - - och heller uppenberlligen nödsakas att klaga deröfwer, som han nu är förorsakad worden at göra."

Om nu en sådan ansökan, varom ovan sägs, verklligen gjordes till domkapitlet, kunne vi ej säga.

"Sittjande präst" erhöile emellertid ännu ej på mer än 40 år.

Under tiden hade kapellbyggnaden blivvit bristfällig, så att "Inventarium Ecclesiasticum" för år 1745 därom förmljer följande:

"Capellet som är af trädd är till tak, väggar och golf så befallligt att det aldeles behöfwer om byggn. Lärdaren och bänckarne häruti behöfwer äfven ropertion, men predikostolen och altaret med disken äro i någorlunda godt stånd."

Under ledning av den driftiga "herren till Indvika bruk", förutnämnda baron C.G. Cedercreutz, fattade så kapellborna beslut om uppförande av en ny kyrkobyggnad, vertill grundens lades år 1749. Denna kyrka, densamma som i våra dagar, uppfördes på södra sidan av Indvika ström och fullbordades år 1752 och invigdes den 23 oktober s.d. under namn av "Ludovica Ulrica; Huru den i sitt första skick ledde sig, framgår av "Inventarium Ecclesieasticum", däri om densamma säges:

"Capellet, som grundlades 1749 och fullbordades 1752, kaxtix invigd samma år 23/10 under namn "Ludovica Ulrica", är till structure korskyrka av furu-timmer, utantill beklädt med bräder och taket beslaget med spån. Midt öfver korset är ett litet torn med listverke äfven beklädt dels med jernplåtar dels med spån, samt därofvanpå en röryld glob, med rörylda kors, dörrar, fönster, bänkar och allt inredda är i god stånd. Dörren till sacristian är beslagen med jernplåtar och fönstret med behällne jerngaller försedt. Der är en liten vinkällare murad af gråsten. - Klokestapeln i sydvästra hörnet från kyrkan är ock spånslagen, samt med luckor och allt tillhör väl behällnen."

Antagligt är, att ofvannämnda yttre bräddbeklädnad ej fanns från början, uten att kyrkan först hade endast nakna timmerväggarna, vilka enligt vad byggnadsarkitekterna giva vid handen, varit tjärstruktus utvändigt och något därpå följande är rödfärgats. Troligt är ock, att skyddsåtgärderna för sacristian genom dörrans järnbeklädnad och gallers insättande i fönstren tillkommit efter den stöld, för vilken kyrkan redan i maj månad året efter sitt fullbordande var utsatt, då "Capellets Gasse och Skrud" bortstulits.

Tjuvarna blevo dock upptäckta och uträgingo lagstadgat dödsstraff .

Utom vad kapellborna själva släppte till i virke och arbete måste kapellförsamlingen anlitte moderförsamlingens hjälp för byggnadens färdigställande och härjade därför den 2 Jan. 1753 enligt då uppfordrad redogörelse i skuld för 5.572:16 D. Knt. - Bl.a. hade moderförsamlingen för kapellens räkning inköpt ännu berättliga kyrkobödeln för 90 d. Knt. - På detta belopp utferdade nu kapellborna genom utsedda ombud reverser, men medgev moderförsamlingen dock, att lånet skulle lösa på räntefritt.

I likhet med vad fallet varit, då man önskade erhålla model till förra kapellbyggnadens renoverande, beslöts även nu, att för återprydnads anskaffande o.s.s. de övertaliga banker skulle förvärfjas, som ej voro till byalagen enligt skedd deltagning den 25 sept. 1752 anslagna.

Den förete, som på så sätt antecknade sig vilja bidraga till kyrkans prydnad, var givetvis baronen Cedercreutz, vilken den 21 okt. 1752 förklarade sig villig att för egen räkning förvärva bankparet N:o 2 räknat ^{ut} ~~in~~ från Ingången på norra sidan på ömse sidor om Gången. /På "Lindvika gård" ägaros räkning var vid indelnings församlingen det sista bankparet i östra korsst/. Även många andra såväl enskilda som byalag begagnade detta sätt att på en gång bidraga till kyrkans smyckande och till tillförsäkrandet av egna bänkrum, och samlades så ihop ett ganska betydande belopp. Smoller-tid förordog heron Cedercreutz att i stället för inlösen av sin egen ängstve särekilde bank, för vilken han utlovat 600 dlr. Knt., uppbyggas vid östra korsst på dess södra sida den samprygdande "logen", som först i sammanhang med kyrkans år 1907 undergånga restaurering borttagits. Då nu uppförandet av denna bank gick till nöjro belopp, än vad baronen utlovat erläggas för sin tillägnade privata bank i kyrkan, påfordras kyrkan över-